

Ἄντωνης Φωστιέρης : Ο ΣΚΟΤΕΙΝΟΣ ΕΡΩΤΑΣ

Θὰ μὲ σκοτώσεις ἂν μ' ἀγγίξεις — Φιλοκτῆτης τοῦ Σοφοκλῆ

Οἱ συναισθηματικὲς ἀνακατατάξεις τοῦ Ἄντωνῆ Φωστιέρη, ἀπὸ τὸ 1971 ποὺ παρουσίασε τὸ «Μεγάλο Ταξίδι» μέχρι λίγο καιρὸ πρὶν ποὺ ἐξέδωσε τὸ «Σκοτεινὸ Ἔρωτα» (1977), διαμορφώνουν βασικὰ τὸ ἐσώτερο ποιητικὸ του ὑπόβαθρο καὶ ὄντας γεμάτες πλούσιες συγκινήσεις καὶ γλυκόπικρους χυμούς ἀποτελοῦν τὴν σημαντικώτερη οὐσία τῆς δουλειᾶς του μέχρι σήμερα. Κάποτε τὶς ὥρες του κεντοῦσε ἀπὸ καιρὸ τῆς μαύρης κάμαρας ἢ λάμπη» (1971), ἀργότερα τὸ 1973, στὴ δευτέρη συλλογὴ του «Ἐσωτερικὸ χῶρο ἢ τὰ Εἴκοσι», γράφει : «δῶδεκα ἢ ὥρα κι ἢ παλιὰ κάμαρά μου γέμισε ἀπὸ σένα, χίλια παραδείσια πουλιὰ γύρω φτερουγᾶνε ζαλισμένα» γιὰ νὰ φτάσει σήμερα νὰ λέει : «πέφτουν ὅλα τὰ τοιχώματα καὶ τὸ μυαλό μου — ποῦναι ἢ νύχτα — γίνεται ἓνα μυαλό χυμένο μὲς στὸ σύμπαν» (ἀπὸ τὴν ΕΠΙΠΑΝΑΛΗΨΗ, 1977). Ὁ «Σκοτεινὸς Ἔρωτας» μὲ τὴν ἐμφανῆ πληρότητά του σὲ σχέση μὲ τὶς δύο προηγούμενες συλλογὲς τοῦ Α. Φ. εἶναι, κάτω ἀπὸ ἓνα συγκεκριμένο πρίσμα ἀνάλυσης, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, ἡ τελικὴ ἐπεξεργασία τοῦ μοτίβου ποὺ ἐμφανίσθηκε πρῶτα στὸ «Μεγάλο Ταξίδι» ὡς ἐξῆς : «ὁ θάνατος, ἡ ζωὴ μας, ὁ θάνατος» (ἀπὸ τὸ χαρακτηριστικὰ καθοριστικὸ ποίημά του τοῦ 1971 : «Δὲ ζητῶ πιά τὰ καρᾶδια σας», 1971) — «ἓνας κόσμος σὲ σπίθες λουσιμένους ἀρχινάει καὶ πεθαίνει» — «τάχ' ὅλα ξεχάσει : τὸ θάρρ κομποῦμαι τὸ θανάτου ὕπνο καὶ σὲ νοσταλγῶ», ὕστερα ἐμφανίζεται στὰ «Εἴκοσι» ὡς : «ἦλιοι μικροὶ γεννιοῦνται καὶ πεθαίνουν», γιὰ νὰ καταλήξει στὴν ἀνένδοτη ὀριστικοποίησή του : «πιστεύω ἐν τούτοις μὲ πάθος στὸν θάνατο», ἀπὸ τὸ ποίημά «στοὺς κριτικούς», 1977).

Ἐγκαταλείποντας τὴν ἐπικὴ σπιβαρὴ δημοτικὴ τοῦ πρώτου του βιβλίου, (ὅπου καὶ συναντᾶμε τοὺς λαϊκοὺς τύπους μᾶς παλιὰς κληρονομιάς, (ἀστρο-

βολάει, διὰθα, γείρονται, ἀργυροκάμωτος, θανή, ἀντρειοδιαφεντεύει, κ.λ.π.), τὶς προσπάθειες γιὰ ὁμοιοκατάληκτες παραδοσιακὲς μετρικὰ στιχογραφικὲς καὶ τοὺς πειραματισμοὺς τῶν «Εἴκοσι» (ποὺ πρέπει μᾶλλον γὰ θεωρηθεῖ μιὰ λυρική παρένθεση ἀνάμεσα στὴν πρώτη ψηφιδωτῆ, ἄνιση συλλογὴ του καὶ στὴν ἀρτιώτερη, πιδ ἐλεγχόμενη πάντως σημερινῆ του ἐμφάνιση στὴν ποίηση τοῦ καιροῦ μας, ποὺ κυριαρχεῖται ἀπὸ ἓνα γενικώτερο ἀσίγαστο πάθος τοῦ ἀτόμου γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα), ἀφοσιώνεται στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ποιητικοῦ του δράματος, χρησιμοποιοῦντας τὰ μετασurreαλιστικὰ διδάγματα κατὰ πῶς τὸν συμφέρει, διαλέγοντας μιὰ τεχνοτροπία πλούσια σὲ ρομαντικὰ στοιχεία καὶ συνδυάζοντας συχνὰ μὲ μιὰ ἐξυπνὴ διάθεση τὸ λογοπαίγνιο καὶ τὴν ἐμβάθυνση στὴ φιλοσοφία τῆς ὑπαρξῆς (ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ), σ. 75).

Ἡ ποίηση τοῦ «Σκοτεινοῦ Ἔρωτα» εἶναι ἢ ποίηση τοῦ κενοῦ : «μὰ πῶς / μὲς στὴν τόση ἡσυχία τὴν ἡρεμὴ κρημὸ πῶς / δὲν σφυρίζουν τὰ τραῖνα δὲ φτάνουν τὰ τραῖνα / τὰ τραῖνα ποτὲ δὲν ἀκούγονται δέν». Ἡ παμπάλαια ἱστορία δηλαδὴ : ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι. Καθαρὰ κοινωνικὸ τὸ ἔργο ἐνὸς δημιουργοῦ εἶναι ὅταν ἐξετάζει αὐτὴ τὴ σχέση τοῦ κενοῦ. Κι ὁ Α. Φ. ὅταν γράφει : «εἶσαι στὸ θάθος καὶ σ' ἀκούω ποὺ τραγουδᾷς», προσδιορίζει τὴ θέση του : μακριὰ ἀπὸ τὸ ΕΣΥ, ποὺ εἶναι στὸ θάθος, ὑπάρχει ΑΥΤΟΣ, ἢ ὅπως λέει σ' ἓνα ἄλλο του ποίημα («Ἡ μοναξιά τοῦ χρόνου») «ἢ ἀπελπίσια μου οὐρλιάζει μὲ στριγγλὴ φωνή / Ἐσὺ ἐσὺ ἐσὺ ἐσὺ κι ἢ μοναξιά τοῦ χρόνου». Ἡ θεματικὴ τῆς τελευταίας του συλλογῆς κυφορεῖται ἀπὸ τὸ 1971. Ἀπὸ τότε ἀνιχνεύονται κι οἱ προσβάσεις ἐνὸς ἀμετάπειστου πεισιθάνατου στὸ χῶρο μᾶς δραματικῆς ἀμφιταλάντευσης. Ὑπάρχουν ποιήματα στὸ «Μεγάλο Ταξίδι» ποὺ ἐμφανίζονται σήμερα ἀνανεωμένα,

μεταπλασμένα όπως το ΓΑΓΥΠΤΟ του 1971 και το ΙΣΩΣ ΕΓΩ του 1977, αλλά και στίχοι που σήμερα έγιναν κεντρικές ιδέες άλλων δημοσίων ποιημάτων ή ξαναεμφανίσθηκαν σε θέσεις κλειδιά νέων δοκιμών. Π.χ. «ἀδιάβαστες λέξεις καιρών αλλοτινών και μελλούμενων» (1971), — «ἀπό τώρα στο μέλλοντα χρόνο μου έχω πεθάνει», (1977), «και τ' ἀηδόνια κάποτε γερνοῦνε ἢ σιωποῦν» (1971) — «κάποτε θὰ πάψω νὰ μιλῶ» (1977). Είναι μιὰ χαρακτηριστική πάθος, ἐρημίας κι ἀγωνίας. Κλασικά στοιχεία τῆς ψυχολογίας τῆς δευτέρας ἀνικανοποίητης, τρομαγμένης μεταπολεμικῆς γενιάς. Ἡ χρεωκοπία τοῦ ἔρωτα, οἱ ἐφιόλτες ἀπ' τὶς παιδικές κι ἐφηβικές μας μνήμες, τὸ ἀδιέξοδο, ἡ ὑπερκατανάλωση τῶν δυνάμεών μας γιὰ φλοῦδες κι φροῦδες ἐλπίδες, τὸ «δὲν βαρύνεσαι, ἀπ' τὴν ἀρχὴ πάλι», τὸ καθημερινὸ αὐτὸ παζάρι (μαράζι) τῶν στίχων : «σὲ ἀγαπῶ και σὲ προδίδω, και σ' ἐχθρεύομαι / εἶσαι τὸ ἀκοίμητο σκοτάδι πού με ἀνάστησε», ὅλα αὐτὰ τὰ βλέπουμε και τὰ ξαναβλέπουμε νὰ κυκλοφοροῦν ἀπὸ στροφή σὲ στροφή ἀρμονικά, ρυθμικά ἀλλὰ και ἄτακτα κι ἐπιθετικά και θάνασσα. Στὴ συλλογὴ φαίνεται ἡ προσπάθεια (και σ' ἀρκετὰ ποιήματα τὸ ἀποτέλεσμα) γιὰ τελειοποίηση τῆς φόρμας, ἡ ἐπιλογή τῆς κατάλληλης σημαίνουσας λέξης, ἡ ἀκριβολογία και ἡ ἀμεσότητα στὴν σχέση : ἔμπνευση - καταγραφή τῆς ἔμπνευσης. Ἐπιφυλακτικὸς μὲν γιὰ τὸ ὅτι μερικὰ ποιήματα, ὅπως ἡ παραδοξολόγος ΦΥΣΙΚΗ ΠΑΡΤΟΥΖΑ, ἡ λόγια ΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ και κάποια ἄλλα ἔμειναν στὴν συλλογὴ ἀκατέργαστα, καθὼς και γιὰ τὸ ὅτι δὲν ἐπεχειρήθηκε μιὰ πύκνωση μερικῶν ἀπὸ τὰ 76 ποιήματα (πού εἶναι ἤδη πολλὰ και φορτίζουν, μπουκνῶνουν μιὰ συλλογὴ στὶς μέρες μας) με σκοπὸ νὰ γεννηθοῦν λιγώτερα μὲν, ἀλλὰ πιὸ πλήρη και καίρια ἔργα. Ἡ «φιλοπαίγμων φαντασία» τοῦ Α. Φ., ἡ εὐ-

φυΐα του, ἡ πείρα του ἔχουν σάν ἐχθροὺς τους ἐκείνο τὸ παροδικὸ τύφλωμα, πού μᾶς προκαλεῖ ἡ ἔμπνευση, αὐτὸ τὸ ἴδιο μας τὸ ταλέντο, οἱ λέξεις μας, αὐτὸ τὸ γλίστρημα στὶς λείες ἐπιφάνειες τῆς ἔξαρσης εἶναι ὁ κίνδυνος πού παραμιονεύει τὴν γραφίδα τοῦ Α. Φ. Στὰ καλλίτερα πάντως κομμάτια τῆς συλλογῆς, πού εἶναι ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ, Η ΠΑΡΑΚΜΗ, ΤΟ ΛΟΓΟ, ΒΟΙΤΕ Α ΜΟΥΣΙΚΕ, Η ΛΟΓΙΚΗ, Η ΑΠΟΓΕΙΩΣΗ, ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, (τὸ τόσο εὐχάριστο μέσα στὸ ἀπροσδόκητο λεκτικὸ του τόλμημα) ΕΣΥ, και στὶς παραλλαγές τοῦ ΕΡΩΤΑ (σ. 48 και σ. 52), τὸ εὕρημα, ἡ γνήσια ποίηση μιᾶς προσωπικότητας πού παραπαλεῖ ἀνάμεσα στὰ «ἴσως» και στὰ «δὲν» τοῦ ἀράγιστου κι ἄγρια ρημαγμένου τούτου κόσμου κι ἡ καλὴ τεχνικὴ μιᾶς οὐσιαστικῆς ἐντελέχειας μαρκάρουν γενικὰ τὴν ποιότητα τῆς δουλειᾶς του. Ὁ προβληματισμὸς κι ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς συνυπάρχουν συχνὰ μαζί με τὴν λευκὴ ἐνίοτε ποιητικὴ του :

«Ἐλευθερία ἢ θάνατος
Μὰ πού ἡ ἐκλογή
ἐλευθερία τοῦ θανάτου
πού ἔριξε
τούς νικητὲς στοὺς νικημένους
Ἡ ἔνδοξη ἀνυπαρξία μ' ἄλλο τρόπο
πού ἐκδικεῖται.

(ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ σ. 64)
Στὸν Φωστιέρη τὸ πρῶτο πού μετράει εἶναι ἡ σκέψη πού ἐνεργεῖ κι ὕστερα ἡ διάθεσή του νὰ κάνει ποίηση. Ἐκεῖ εἶναι ἡ ἀρχὴ και τὸ τέλος τῆς δουλειᾶς του. Ἐχεῖ πάρει ἓνα δύσκολο δρόμο. Ἐέρω ὅτι θὰ τὸν συνεχίσει ἄσχετα ἀν κουραστεῖ ἢ τυφλωθεῖ τουλάχιστον στὸν «Σκοτεινὸ Ἐρωτα» ὁ θάνατος κι ὁ Φωστιέρης δημιουργοῦν ἀπὸ κοινού. Ἡ τάση γιὰ «περφεξιονισμὸ» (ἐπιτρέπεται ὁ λεκτικὸς διεθνισμὸς ;) τοῦ δευτέρου νικᾷ πρὸς τὸ παρὸν τὸν πρῶτο.

Γιῶργος Βένος